

Rød Herregård – utvikling og restaurering i nedre del av hage- og parkområdet. Prosjektstatus per 01.11.2022.

I denne første delen av utviklingsprosjektet «Lek, læring, opplevelse og rekreasjon» skal dammer, eremitthytte og tørrmurte terrasser i nedre del av hagen settes i stand. Fra Refneveien blir det en hyggelig vei inn i parken når det tidligere ustelte området gjøres i stand. Her anlegges også et hyggelig oppholdsområde i tilknytning til en treningspark. Dette realiseres takket være penger fra Sparebankstiftelsen DNB, Sparebank1Stiftelsen Halden og Berg Sparebank. Prosjektet startet i januar 2022 og skal være ferdig juni 2023.

Underveis i arbeidet med planlegging og gjennomføring har det vist seg nødvendig å foreta noen justeringer av planene. Spesielt restaureringen av de store tørrmurene viste seg raskt å bli mer omfattende og kostbart enn antatt da vi søkte. I det reviderte budsjettet er det tatt godt i her, og forhåpentligvis blir det midler igjen også til restaurering av eremitthytta. Det antas at en stor del av murarbeidet vil være gjennomført medio november og da får vi et sikrere estimat av de totale kostnadene. Budsjettet vil da igjen bli revidert og videre planer for arbeidet våren 2023 kan legges.

Kommunen ønsket også at treningsparken skulle legges der vi i søknaden hadde planlagt en komposteringsplass. En mer egnet komposteringsplass vil være lenger oppe i selve hagen hvor vi i neste fase ønsker å anlegge dyrkingsbed (stikkord her er skolehage-markedshage-nabolagshage) og på sikt få på plass et nytt drivhus.

Oppholdsområdet og treningsparken

Tomta mellom Refneveien og Rødparkens grense eies nå av Halden kommune, og de har gitt Stiftelsen Rød Herregård ved Østfoldmuseene/HhS bruksrett til denne.

Arbeidet med oppholdsområdet startet rett etter påske. Vegetasjon ble fjernet, regnbed og dreneringsgrøft langs fjellet anlagt, jord tilført og arealet til slutt tilsådd med gress. Jord egnet for bed ble lagt ut for senere tilplanting. På grunn av den tørre sommeren måtte plantingene vente, men i oktober har både hekk langs Refneveien og flere stauder i regnbedene blitt plantet. Gresset vokste godt på tross av den tørre sommeren og har blitt slått flere ganger. Bord og benker skal bli innkjøpt og satt ut våren 2023.

4. april 2022

22. april 2022 – gravestart

2. mai 2022 – dreneringsgrøft anlagt

2. mai – klart til såing

23. juni – gress og ugras vokser

20. oktober – hekk og stauder plantet

Et regnbed tar form – april-oktober 2022. Noe planting gjenstår våren 2023.

Treningsparken – en Tuftepark med 9 apparater og instruksjonsskilt

Det er avholdt flere møter med Halden kommune angående plassering, byggesøknad og nødvendige vedlegg til denne. Halden kommune har tinglyst rettighetserklæring om bruk av tomta og søkt spillemidler som de garanterer for. Dispensasjon til gjennomføring av tiltak nær vei og jernbane er omsøkt og innvilget. Plassering av apparatene og gjennomføring av grunnarbeider er planlagt sammen med leverandør og entreprenør. Apparater og

fundament er klare for levering og oppstart er planlagt til uke 45/46. Det betyr at treningsparken vil stå ferdig i løpet av vinteren og være klar til bruk våren 2023.

Istandsetting av de to dammene ved Paviljongen

I første omgang har disse dammene bare blitt rensert opp. Ordet *bare* er her litt misvisende: For å få vann ned til dammene måtte det legges ny vannledning helt oppe fra huset og ned til kum ved den vestre dammen. Det ble også lagt ledning videre derfra, forbi den østre dammen og fram til veien som går østover fra Paviljongen. Herfra kan den i neste omgang lett forlenges ned til nedre dam og treningsparken. Alt dette måtte gjøres fordi det i 2021 var flere lekkasjer i det gamle vannrøret som antakelig ble lagt rundt 1915. Forsøk på tetting av det rustne jernrøret mislyktes, og siden det i 2021 ikke fantes penger til utskifting, ble løsningen da å plombere ledningen ovenfor bruddene.

Dammen ved Eremitthytta må totalrenoveres når arbeidet med murene er ferdig. Det ser også ut til at membran må skiftes i den øvre, vestre dammen. Dette arbeidet vil bli gjort våren -23. Dammene ble sist satt i stand i 2011, men forfallet går fort når det mangler ressurser til vedlikehold.

Vestre dam etter

Vestre dam etter

Nytt vannrør måtte legges helt oppe fra huset og ny vannpost settes opp.

Det meste av gravingen ble gjort med maskin som også renses ut av dammene.

Rustne jernrør ble skiftet ut gjennom hele hagen

Grøft ble planert og tilsådd

Restaurering av de fire terrasserte tørrmurene

Arbeidet med å restaurere de store tørrmurene nedenfor Paviljongen er det mest utfordrende i hele prosjektet. Både tidsforbruk og kostnader har vært veldig vanskelig å estimere, men ganske raskt ble det klart at det var budsjettert med for lite i søknaden. Etter flere befaringer og planleggingsmøter med rådgiver Christopher Millar fra kulturarvavdelingen i Viken fylkeskommune (seksjon bygningsmiljø og landskap), anbefalte håndverksmurere og lokalt anleggsgartnerfirma, ble det inngått avtale med håndverksmurere. På grunn av sykdom måtte oppstart utsettes en drøy måned. Men 10. oktober var de i gang og alle murene ble tatt ned. Dette måtte til siden alt var i veldig dårlig forfatning og det ville være altfor risikabelt – og gi et veldig dårlig resultat – hvis ikke det nå ble lagd et stabilt fundament.

Målet med restaureringen er å gjenskape murene slik de så ut på begynnelsen av 1900-tallet. Det er fotografiene tatt av fotograf Sollem rundt 1915 som er malen for arbeidet. De eldste delene av murene er fra slutten av 1700-tallet, men om alle murene ble oppført da, eller om de har blitt bygd i etapper, vet vi ikke.

Arkivfoto fra 1915, Sollem/HhS-TAA

Arkivfoto fra 1915, Sollem/HhS-TAA

I 1988 ble det gjennomført et større arbeid da de vestre delene (nærmest fjellskrenten og «fossen») hadde rast ut. Den nederste muren ble da trukket betydelig inn og satt på et betongfundament (det ble funnet da muren ble tatt ned). Dette arbeidet har ikke hatt god nok kvalitet, så det var igjen den vestre delen som var i dårligst forfatning.

Før arbeidet startet var det mest usikkerhet rundt hvordan utfordringen med å lage en solid fundamentering skulle løses. Dette ser ut til å ha gått greiere enn forventet. Jord og leire ble fjernet slik at steinmasser nå ligger mot fast fjell. En støttemur ble satt opp nederst slik at en solid såle med grov pukkk nå danner basis for den nederste muren. Alt arbeidet blir grundig dokumentert underveis og alle avgjørelser blir tatt i samråd med murerne og rådgiver Millar.

Det forventes at de to nederste murene er ferdige medio november. Da vil vi kunne sette opp en realistisk tids- og kostnadsplan for de gjenstående arbeidene, og budsjettet for hele prosjektet vil igjen bli justert.

De fire murene før restaurering. Bildet tatt høsten 2021. Begge de nederste murene er i ferd med å rase ut. Den vestre delen av de to øverste er også veldig dårlige.

17. oktober: Murene er tatt ned og nytt fundament er på plass.

Den nederste muren bygges. Eremitthytta ses bak knausen og den nedre dammen skal gjenoppstå fra steinrøysa nede til venstre.

31. oktober: Den første muren er på plass i riktig høyde og på samme sted som i 1915.

Den nederste muren er på plass, 31. oktober 2022

Detalj av muren mot fjellet viser godt håndverk.

Budsjett for hele prosjektet, revidert i august -22.

	Bevilget (eks egeninnsats på 70000)	2430000	
	(inkluderer spillemidler - 220')		
Revidert budsjett, august 2022			Kostnader fakturert per 1. nov. 2022
Post 1	Grunnarbeider oppholdsområde (rydding vegetasjon, planering, drenering, vekstjord, tilsåing, regnbed)	200000	Til nå (juli-22) brukt 175' Beplantning gjenstår
Post 2	Planter til nedre område (hekk o.a. opphold , planter til regnbed)	50000	Mye beplantning utført i oktober (Kostnad pr. nov22 ca 20000, ikke fakturert enda. En del gjenstår til vår-23)
Post 3	Istandsetting øvre dammer (opprensing, vanntilførsel, strøm, pumper, beplantning)	175000	Opprensning og ny vannledning, aug.-sept. 2022: ca 120000
Post 4	Restaurering murer	900000	
Post 5	Istandsetting nedre dam, inkl vanntilførsel, ny duk og murkant	175000	
Post 6	Benker, beplantning og div utstyr (lek, skulptur i trestokker)	150000	
Post 7	Tuftepark, inkl. apparater, fundament, planering beplantning (inkludert spillemidler)	440000	
	Restaurering av Eremitthytta (tørrmur)	190000	
	Prosjektledelse	150000	
	Sum	2430000	
	Komposteringsplass nederst i vestre hagedel? Inngjerding, strøm og vann. Et dyrkingsbed for Låby skole? Det nye uthuset? Sponsing av det??		Ved ny gjennomgang av kostnader og budsjett for gjenstående arbeider i post 1-7 vil eventuelt overskudd brukes til utvikling av det vestre hagerommet slik at det kan tas i bruk som en læringsarena.

Rød Herregård, 02.11.2022
Prosjektleder Berit Swensen